

Fake newsy – czym są i jak wpływają na naszą rzeczywistość?

Czas trwania: 45 minut

Grupa odbiorców: młodzież w wieku 15-19 lat – szkoły średnie

Przeznaczenie: lekcja wychowawcza, lekcja języka polskiego, lekcja wiedzy o społeczeństwie

Cel ogólny:

Uświadomienie uczniom, czym są fake newsy i jak istotna jest świadomość ich istnienia, a także umiejętność ich rozpoznawania.

Cele szczegółowe:

- » Uczeń potrafi zdefiniować zjawisko fake newsów oraz rozpoznać fałszywe informacje;
- » Uczeń rozpoznaje zagrożenia jakie wiążą się z rozpowszechnianiem fake newsów;
- » Uczeń poznaje narzędzia i techniki służące do weryfikacji informacji w Internecie.

Metody pracy: pogadanka, dyskusja, metoda problemowa, praktycznego działania uczniów

Formy pracy: zbiorowa, w grupach, indywidualna – zagranie w grę w ramach zadania domowego

Środki dydaktyczne: tablica/flipchart, kreda/marker, karteczki samoprzylepne, laptop z dostępem do Internetu i rzutnik z prezentacją multimedialną, alternatywnie wydrukowane materiały.

Przebieg zajęć:

- » Zapraszamy uczniów do wspólnej zabawy – wyświetlamy stronę <http://dziennikbulwarowy.pl> i stworzymy fake news. Może dotyczyć celebryty, sportowca lub chętniej osoby z klasy. Ważne, aby uczniowie zyskali świadomość, jak łatwe jest wykreowanie i udostępnienie fałszywej informacji.
- » Dzielimy klasę na 3 grupy i każdą z grup prosimy o przygotowanie odpowiedzi na jedno pytanie:
 1. Czym jest fake news? Wypisz jak najwięcej skojarzeń.
 2. Gdzie spotykamy się ze zjawiskiem fake newsów? (*Internet – media społecznościowe, strony z memami, gazety bazujące na wywoływaniu sensacji, telewizja*)
 3. Podaj kilka przykładów fake newsów (*możemy najpierw pokazać kilka przykładów, które znajdziemy w [Bazie Wiedzy](#)*).

» Odpowiedzi uczniów zapisujemy na tablicy lub prosimy wcześniej o ich umieszczenie na samoprzylepnych karteczkach, które rozdajemy, a potem przyczepiamy do tablicy lub flipchartu.

» Podajemy definicję fake news (*można ją wyświetlić w prezentacji, tylko informacyjnie, uczniowie nie muszą jej zapamiętywać*):

Fake news – jest to wiadomość mająca na celu wprowadzenie odbiorcy w błąd.

Nie jest prawdą, ani nie jest kłamstwem. Fake news opiera się zazwyczaj na dezinformacji lub żarcie, często zawierając elementy prawdziwe.

» Rozpoczynamy dyskusję i zachęcamy uczniów i uczennice do udziału w niej.

Przykładowe pytania do dyskusji:

- Po co się tworzy fake newsy? Kto to robi?
- Czy media manipulują treściami? Dlaczego?
- Jakim rodzajem manipulacji posługują się media?
(możemy zasugerować różne rodzaje manipulacji, naprowadzić przykładami: granie na emocjach, fałszywe sondaże, cytaty wyrwane z kontekstu, powoływanie się na bliżej niesprecyzowane „zagraniczne media”, budowanie negatywnych skojarzeń – niezwiązany z treścią obraz wzbudzający negatywne konotacje wpływa na odbiór tekstu, nadużywanie, wypaczanie emotywnych pojęć: rasista, faszysta, ekoterroryzm)
- Jakie rodzaje fake newsów możemy spotkać w Internecie?
(omawiamy wybrane – szczegółowe definicje i przykłady w Bazy Wiedzy: sfabrykowana treść, zmanipulowana treść, fałszywa treść, fałszywy kontekst, satyra i parodia, częściowa prawda)
- Czy fake newsy i manipulacja medialna mają wpływ na społeczeństwo?
(Dezinformacja prowadzi do pogłębiania podziałów społecznych oraz głębszego ugruntowywania się stereotypów, a za nimi niechęci do konkretnych grup, nacji, mniejszości, wyznań, zwolenników innych partii lub środowisk.)
- Po co i jak można walczyć z fake newsami?

» Na koniec lekcji prosimy uczniów i uczennice, aby w domu zagraли w grę Fuckt. Przypominamy, że jest to ważne. Jeśli to możliwe, zachęcamy, aby podczas ostatnich kilku minut lekcji weszli na stronę/uruchomili grę w telefonach.

» Przy przygotowaniu materiałów i prowadzeniu lekcji korzystamy z Bazy Wiedzy.

Fake newsy – jak je rozpoznawać i jak im przeciwdziałać?

Lekcja ma miejsce po zagraniu w ramach zadania domowego w grę Fuckt.

Czas trwania: 45 minut

Grupa odbiorców: młodzież w wieku 15-19 lat – szkoły średnie

Przeznaczenie: lekcja wychowawcza, lekcja języka polskiego, lekcja wiedzy o społeczeństwie

Cel ogólny:

Uświadomienie uczniom jak szybko rozprzestrzeniają się fake newsy oraz jak łatwo można samemu być częścią tego procesu. Poszerzenie praktycznej wiedzy o tym, jak można weryfikować treści oraz podkreślenie jak istotne jest ograniczone zaufanie do newsów w sieci.

Cele szczegółowe:

- » Uczeń ma świadomość zagrożeń, jakie wiążą się z udostępnianiem niesprawdzonych treści;
- » Uczeń wie, czym jest clickbait i potrafi go rozpoznać;
- » Uczeń potrafi wymienić i zastosować sposoby weryfikacji fake newsów (metoda 5 kroków).

Metody pracy: pogadanka, dyskusja, metoda problemowa, praktycznego działania uczniów

Formy pracy: zbiorowa, w grupach, indywidualna – zagranie w grę w ramach zadania domowego

Środki dydaktyczne: tablica/flipchart, kreda/marker, karteczki samoprzylepne, laptop z dostępem do Internetu i rzutnik z prezentacją multimedialną – alternatywnie wydrukowane materiały.

Przebieg zajęć:

- » Pytamy uczniów i uczennice, czy zegrali w grę oraz o wrażenia z gry – czy było trudno/łatwo, czy dowiedzieli się czegoś nowego, w jakie pułapki wpadli?
- » Na prezentacji multimedialnej lub w formie drukowanej pokazujemy infografikę (ryc. 1) prezentującą, jak łatwo rozprzestrzeniają się fałszywe treści i pytamy uczniów i uczennice, co ona przedstawia/jakie mają skojarzenia. Podkreślamy, jak ważne jest, aby kierować się zdrowym rozsądkiem przy *shareowaniu*, udostępnianiu treści.

» Rozpoczynamy dyskusję, zachęcając uczniów i uczennice do udziału w niej.

Przykładowe pytania do dyskusji:

- Czy celebryci/politycy mają duży wpływ na szerzenie się fake newsów? Dlaczego?
- Czy spotkałeś/aś się z pojęciem *clickbait*? Czym on jest?
(*To chwytliwy tytuł danej treści, który ma za zadanie zwrócić uwagę odbiorcy poprzez precyzyjne ukierunkowanie na jego zainteresowania lub obawy.*)
- Czy możesz podać jeszcze inne rodzaje fake newsów?
(*np. podstawiony aktor, fałszywy cytat, zmanipulowane zdjęcie*)

» Jeżeli nie ma wielu odpowiedzi, możesz podać kilka przykładów oraz poinformować, że fake newsem mogą być także memy, treści o dużym ładunku emocjonalnym itp. – wszystkie rodzaje znajdują się w [Bazie Wiedzy](#).

» Dzielimy uczniów i uczennice na grupy, i prosimy, aby podczas burzy mózgów wymyślili kilka sposobów, jak można weryfikować prawdziwość treści/co może świadczyć o tym, że treść jest fake newsem. Mogą oczywiście opierać się na doświadczeniach i wiedzy zdobytej w czasie gry. Zachęcamy, aby zrobili to w formie mapy myśli, jeśli są zaznajomieni z tą metodą.

» Po skończeniu pracy każda grupa podaje przykłady, które zapisujemy na tablicy lub flipcharcie w prostej wizualnie formie, np. grafu, mapy myśli.

» Na prezentacji multimedialnej lub w formie wydrukowanej pokazujemy infografikę (ryc. 2) przedstawiającą sposób weryfikacji treści i omawiamy ją.

- **Krok 1** – Przeanalizuj stronę. Czy wygląda na wiarygodną, czy jest profesjonalnie przygotowana, czy znani są autorzy i źródła finansowania strony.
- **Krok 2** – Zweryfikuj źródła, na które powołuje się autor/autorka artykułu, czy w ogóle istnieją, czy autor/autorka powołuje się na jakiegokolwiek.
- **Krok 3** – Zweryfikuj, w jakim tonie jest napisana informacja, czy jest nacechowana emocjonalnie, czy oddziela fakty od opinii, czy tytuł nie jest *clickbaitem*.
- **Krok 4** – Porównaj informacje w innym wiarygodnym źródle (istotne mogą być serwisy internetowe profesjonalnych mediów, a także publikacje naukowe dostępne na zasadach *open access*, w bazach artykułów naukowych uniwersytetów).
- **Krok 5** – Zweryfikuj, jak zostali przedstawieni bohaterowie/bohaterki artykułu, czy nie powiela stereotypów i nie stosuje uproszczeń.

Dodatkowe zagadnienia do dyskusji

na pierwszej lub drugiej lekcji

- » Czy uczniowie i uczennice wiedzą, co to jest *trolling*? Czy spotkali się z tym zjawiskiem w sieci? Jak myślą, czy *trolling* też może być rodzajem fake newsa?

trolling – zachowanie internautów, typowe na forach lub portalach społecznościowych. Polega na zamieszczaniu kontrowersyjnych, napastliwych, często nieprawdziwych treści w celu zwrócenia na siebie uwagi albo sprowokowania, ośmieszenia lub obrażenia innych użytkowników. Osobę taką nazywa się trollem.

- » Czy spotkali się z terminem bańka informacyjna?

bańka informacyjna lub filtrująca – zjawisko personalizowania ukazywanych w Internecie treści oraz dopasowywania ich do profilu konkretnego użytkownika. Innymi słowy oznacza to, że docierają do nas tylko takie informacje, które odpowiednie algorytmy określiły jako zbieżne z naszym światopoglądem oraz zainteresowaniami.

- » Czy wiedzą czym jest i jak działa algorytm (ryc. 3)?

algorytm – profilowanie wyświetlanej treści pod konkretnego użytkownika na podstawie informacji o jego wcześniejszej aktywności w sieci. Oznacza to, że dwie osoby nie widzą dokładnie tego samego kanału informacyjnego – wynik wyszukiwania lub rodzaj wyświetlanych treści będzie dopasowany do preferencji danej osoby, a nie do ich wartości merytorycznej. W ich wyniku nasze uprzedzenia ulegają zwielokrotnieniu, a nasza perspektywa na świat jest mocno zniekształcona.

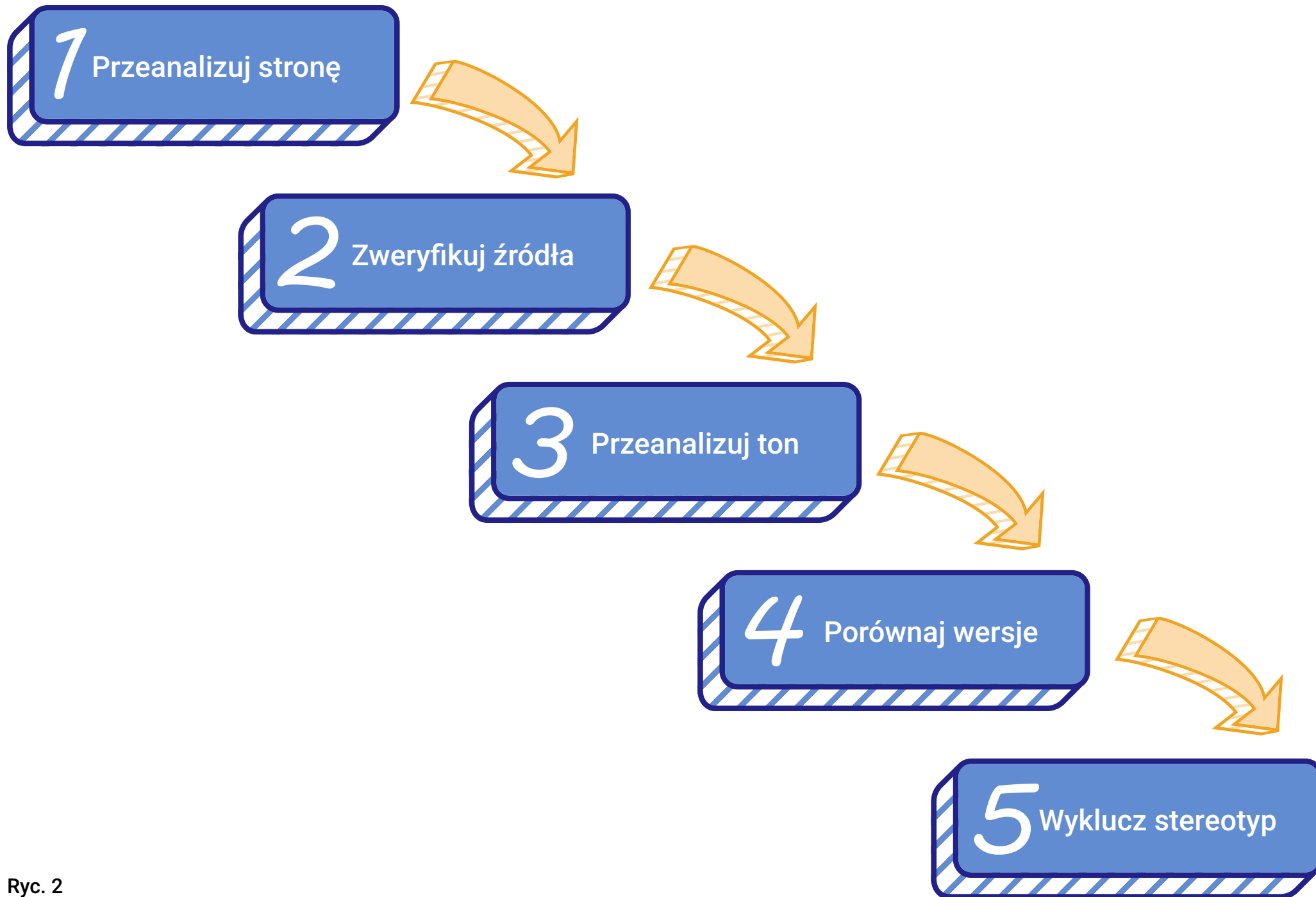
Dodatkowe zagadnienia

do drugiej lekcji

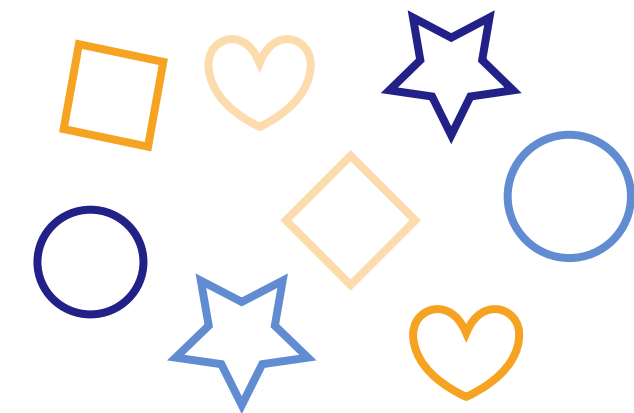
- » Wyświetlamy w prezentacji definicje lub opowiadamy o błędach poznawczych i logicznych (wszystkie informacje znajdują się w Bazie Wiedzy). Pytamy, czy ktoś może wyjaśnić, czym są lub podać przykłady? Nie jest tak istotne, aby uczniowie znali definicje. Uświadamiamy ich przede wszystkim o skutkach. Najważniejsze, aby uczniowie mieli świadomość, że na ich podstawie powstają fake newsy. Sprzyjają one bowiem błędnym założeniom, często nacechowanym emocjonalnie, które utwierdzają stereotypy.

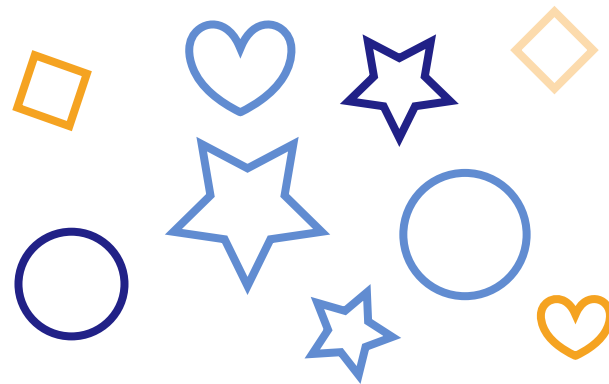
Ryc. 1

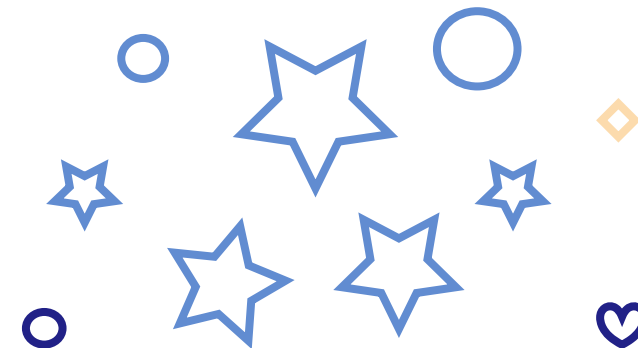
Ryc. 2

Algorytm odnotowuje,
co przyciąga Twoją uwagę

Algorytm podsuwa podobne
treści a ukrywa odmienne

Mamy wrażenie, że wszyscy
wokół myślą tak samo